

PÍSMEM MOJÍ PŘÍTELKYNĚ

*Budoucnost
patří těm,
kdo v ni
věří.*

Barbora Linke

motto

PÍSMEM MOJÍ PŘÍTELKYNĚ

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Barbara Linke
PÍSMEM MOJÍ PŘÍTELKYNĚ – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

PÍSMEM
MOJÍ
PŘÍTELKYNĚ

Barbara Linke

motto

© Barbora Linke-Jemelková, 2024

Cover illustrations © caesart, EnsUPER, Masson, Neuron Photo, Rainer Hesse,
Regina Erofeeva / Shutterstock

ISBN tištěné verze 978-80-267-2717-0

ISBN e-knihy 978-80-267-2719-4 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-2725-5 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-2726-2 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

Sestře Janě.

*A všem, kteří stojí za ideály demokracie a svobody,
proti antisemitismu.*

PROLOG

Středa 15. března 1939, Praha

Venku mrzne až praští. To je první věc, kterou si mám dnešního dne zapamatovat, a pak to, že jsem svědkem velké tragédie – okupace vlastní země. Počínaje dneškem se z druhé republiky stává takzvaný Protektorát Čechy a Morava. Upřímně doufám, že se stejnou jepičí působností.

„Na Němce si horko těžko zvyknu,“ prohodí Zojka, má nohatá, copatá, a hlavně hubatá sestra. Právě spolu míříme ruku v ruce na nákup potravin, což se v tuto chvíli zdá neproveditelné vzhledem k davům v žižkovských ulicích. Jako by se všichni přišli podívat na chodníky pomalované ohromnými věčky znamenajícími *Viktoria*, vítězství pro příslušníky hitlerovského národa. Anebo je do mrazu vyhnala zvědavost na blížící se zástupy německých okupantů. Dusot jejich bagančat se rozléhá celým městem. Pochodem vchod! A raz a dva a tři.

„Neboj, Zojko,“ stisknu mladší sestře ruku, abych jí poskytla aspoň zdání duševní podpory, „zvyknout se dá na všechno.“

Zasněžený chodník se nám chvěje pod nohama. Už se blíží, ti poslové zla. Otřesy cítím i přes silnou podrážku zimních bot, do toho mi v uších rezonuje vzdálené burácení motorů. V životě jsem neviděla jediný obrněný vůz, a teď abych jich měla před očima tucty. Většina z nich nese na trupech označení WH – *Wehrmacht, Heer*.

„Vezeme velký hovno,“ zabručím polohlasně.

„Říkalas něco?“ vyzvídá Zojka a z obavy, že jí utekla nějaká senzace, natahuje krk jako surikata.

„Ale nic,“ uchechtnu se, „to si jen tak mluvím sama pro sebe...“

„Aha,“ broukne zklamaně. „Julie, řekni, máš strach?“

Skousnu si ret a krátce se zamyslím. „Ani ne,“ dojdu k překvapivě jednoduchému závěru. „Zatím. A ty?“

A čtyři a pět.

„Já taky ne,“ ujistí mě Zojka statečně, ale její vysoko posazený hlas vypovídá o opaku. Minulý měsíc oslavila teprve jedenácté narozeniny, a třebaže si často hraje na odvážnou, odvážná není ani zdaleka. Dřepnu si na paty, abychom měly oči ve stejné výšce, a láskyplně ji vezmu za útlá ramena. „Neměla bys tolik číst noviny, Zojko, a rozhodně neposlouchej za dveřmi, o čem se baví dospělí,“ domlouvám jí.

„To že dělám?“

„Děláš toho mnohem víc,“ zlobím se naoko a lehce ji líbnu na zdravím kypící tvářičku. „Sama se okrádáš o klidný spánek. Často slyším, jak sebou v noci meleš a mluvíš ze snu o válce.“

A šest a sedm a osm! S číslem deset se před Hagiborem objeví první zlosyn. Po zádech mi přeběhne mráz, je jiný

než ten vlivem nízkých teplot, tenhle mráz mi s každým dalším úderem srdce utahuje smyčku kolem krku o něco těsněji, takže mám potíže pořádně nabrat vzduch do plic. Jedná se o menší, asi desetičlennou skupinu vojáků wehrmachtu, která má za úkol produčirovat se po městě a strašit Pražany svým uniformním zevnějškem.

Zojka na ně ukáže prstem. „Proč se tak blbě tváří?“

Rty se mi zvlí do prchavého úsměvu. Dobrá otázka. Jeden jako druhý má na tváři nasazený jakoby buldočí výraz – lehce nakrčené čelo a vystrčenou dolní čelist. A jejich chůze! Divím se, že si nepolámou nohy. Připomínají dřevěné panáčky na dlouhém provázku.

„To nevím, ale jsou vážně jako přes kopírák,“ zakřením se, ale hned vzápětí mi koutky úst poklesnou. Vzpomenu si na ranní hlášení Československého rozhlasu. Podle hlasatele se na území republiky vydalo přes čtvrt milionu německých vojáků. Šílené! Čtvrt milionu vojáků podobného výrazu a ražení. Že se nesmí klást odpor, se rozumí samo sebou. V opačném případě hrozí katastrofa. Hodně lidí mlčí, hodně lidí se zlobí, ale většina nic nedělá a dělat nebude. Jenom německá menšina se těší a vyvěšuje nacistické vlajky z oken. Někteří přihodí i ty národní, ovšem bez slovenských barev, neboť sousední bratři jsou zrádcové, během včerejška vyhlásili samostatnost.

S povzdechem se narovná, mé nohy jsou náhle vratké. Pocit studené ruky svírající mé hrdlo je stále intenzivnější, přepadá mě zvláštní tíseň. Boj, útěk, nebo strnutí? Prozatím volím útěk. „Jdeme,“ popoženu sestru netrpělivě.

„Počkej,“ vzepře se, „já se chci ještě dívat.“

Protočím panenky. „Už jsme toho viděly dost. Pojd,“ jemně ji zatahám za rukáv kabátku, „v zelinářství bude prázdno, nakoupíme v klidu.“

Jenže krámek s ovocem a zeleninou na Olšanském náměstí je zavřený a malý koloniál u přilehlého parku Parukářka jakbysmet. Majitelé židovských obchodů vyšli do ulic stejně jako spousta dalších protektorátních občanů.

„Je tohle vůbec možné?“ zamrmlá Zojka nespokojeně a špičkou boty nakopne zmrzlou hroudu, která má tu smůlu, že se jí připletla do cesty. „Julčo, no řekni! Copak se smí zavírat uprostřed dne?“

V hrdle mi zabublá smích. „Jak vidíš – ano.“

S nepořízenou se otočíme k odchodu, ploužíme se Vinohradskou, když tu si všimneme hloučku lidí před jakousi vyhláškou přilepenou na sloupku semaforu. Vyměníme si se Zojkou zvědavé pohledy. Morbidně velká, červeně orámovaná vyhláška přitahuje jako magnet. Nakonec se ke čtenářům připojíme a přes jejich ramena a hlavy čteme...

Rozkas pro Obyvatele!

*Na rozkas Votze a neivvršího Prezidenta německe Armady
převzal jsem v zemi česke s nešnim dnem celou moc.*

Hlavní-Quartier Praha, dne 15. března 1939

Vrchni komandant Armadni – Oddil 3 Blaskowitz

General Pjechooty

„Pěkně zkomolená čeština,“ poznamená někdo v zástupu přede mnou.

Ani Zojka se nebojí vyjádřit. „To i já bych to sepsala líp, nemyslíš?“

„Hlavně bez pravopisných chyb,“ souhlasím stále trochu vyjeveně a rozhlédnu se po řídoucím ostrůvku čtenářů. Zatímco oni se zabývají neustálým čtením idiotsky napsané vyhlášky, já dumám, jestli jít na zastávku hned, nebo až po tom, co se Zojkou zajdeme do jiného krámků. Celkem rychle se rozhodnu pro první variantu. Skrze masu lidí vedu mladší sestru na tramvaj, přitom se snažím ignorovat kolem plynoucí směs němčiny a češtiny a stále se zvětšující zástup cizích vojáků s hákovým křížem na paži.

O půl hodiny později dorazíme do vylidněné a tak nějak smutně vyhlížející Biskupcovy ulice. Dveře našeho domu jsou doširoka otevřené, klika, na které se Zojka ráda houpe, je od častého dotýkání vyleštěná, stejně jako mosazné zábradlí vedoucí do druhého patra, kde nás překvapí babička Mája. Plná úzkosti a obav se trmácela autobusem přes velký kus Prahy, aby se na vlastní oči přesvědčila, že jsme všichni v pořádku. „Zvonila jsem, ale nikdo není doma a já,“ demonstrativně hrábne do kabelky, „jsem si zapomněla klíče.“

„Samuel s Davídkem jsou na rabinátu a máma s tátou v dílně,“ upokojím ji rychle.

Babička si založí ruce v bok a zpod obrouček brýlí si nás káravě měří. „A vy dvě? V takový nešťastný den jste měly sedět doma!“

„Nejdřív jsme seděly,“ chopí se vysvětlení Zojka, „ani do školy jsem s Davídkem nešla, ale pak nás napadlo,“ vrhne na mě zoufalý pohled žadonící o podporu, „že zajdeme na nákup a...“

„Babi,“ zastavím sestru uprostřed věty ve snaze zamluvit téma a se srdcem překypujícím náhlým štěstím zadržím smích, „máš natáčku v ofině.“

„Cože?“ prsty nahmatá želízko. „To jsem celá já.“

Koutky úst mi i nadále cukají, musím se honem sehnout a dělat, že si zouvám boty. Nerada bych, aby si babička myslela, že se jí směju, to jen představa, jak sedí v autobuse s natáčkou ve vlasech vzbuzuje veselí. Aspoň jedna vtipná událost dnešního dne.

KAMILA

Určitě jste to někdy zažili. Den blbec začíná, když člověk vstane levou nohou, od toho okamžiku jde všechno od desíti k pěti. Říká se tomu zákon přitažlivosti. A právě dneska, v den mého pracovního pohovoru na pozici marketingové specialistky v reklamní agentuře V&V s.r.o., je den blbec něco, co vůbec, ale vůbec nepotřebuju. Nejenomže si opařím ruku čajem a kočka se mi pozvrací na nový koberec z hedvábí, ale ještě mi nějaký drzoun ukradne z ranní pošty vyčuhující *MF DNES*. V osm hodin – při cestě na pohovor – uvíznu dvacet minut v dopravní špičce, se kterou jsem měla počítat, a na červené se mi málem podaří vypíchnout si oko řasenkou, protože víc než sebe pozoruju ve zpětném zrcátku postarší paní, které za volantem poskakuje na klíně pejsek.

Když už si myslím, že to snad nemůže být horší, den blbec mě vyvede z omylu. Patnáct minut před plánovaným termínem zakormidluju na parkovišti před kancelářským komplexem na Pankráci, vyskočím ze svojí patnáct let staré ojetiny Toyota Yaris a uklouznu na namrzlé

kaluži. Sice to ustojím, ale s nelibostí zjistím, že se mi nalomil vysoký podpatek kozačky. Super. Opravdu. Černá šmouha pod okem, kterou nedokáže smýt ani vlhčený ubrousek a napůl zničené boty. Skvělá vizitka.

S hlasitým sakrováním se natáhnou po kabelce za sedadlem spolujezdce, loktem zaklapnu dveře, a když zvednu hlavu, spatřím přes střechy zaparkovaných vozů nevídaný exemplář muže kolem pětatřicítky, který akorát vystupuje z luxusního BMW s kelímkem Starbucks v ruce. Po celou dobu, co bojuju s náhle drhnoucím zipem kabelky, z něho nespouštím oči. To by mělo být trestné – takhle dávat najevo peníze a přepych, pomyslím si zrovna ve chvíli, kdy si to napochoduje ke mně, tvář poskládanou do podivného výrazu. Asi má blbou náladu, že je pondělí ráno (zase) a víkend v nedohlednu. Nebo vstal levou nohou z postele tak jako já a dalších cirka milion lidí...

„Ehm,“ odkašle si místo pozdravu.

„Dobrý den,“ usměju se na něj.

„Parkujete na firemním místě,“ informuje mě a kelímkem ukáže na ceduli *Reservé*, které jsem si ve svojí úspěšnosti nevšimla. „Na mém místě,“ upřesní.

„Aha, omlouvám se,“ leknu se. „Takže... mám si přeparkovat?“

Muž má asymetrické obočí. To vyšší nadzvedne. „Buďte tak laskavá,“ přikývne stroze. Žádný náznak úsměvu. Ó, miluju tyhle byznysmeny! Obzvlášť, když vypadají jako Ken. Tenhle nosí světlé vlasy v krátkém sestřihu, každý vyšisovaný pramen na svém místě, italské mokašiny a černý svrchník drahé značky. Lehce nazlátlou plet

získal pravděpodobným pobytem na Maledivách a sošnou postavu v předraženém fitku někde v centru města.

„Ale víte... já strašně pospíchám,“ hrozím se při pohledu na hodinky. Každá minuta je mi teď drahá.

„To nejste sama.“

„Prosím?“ zvednu hlavu, protože jsem jeho mumlání nerozuměla.

„Nic,“ donese se k mým uším.

„Tak udělejte dobrý skutek. Hm? Pěkně prosím, smutně koukám...“

Ken na mě civí jako puk.

„Copak vy neznáte slovní spojení ‚pěkně prosím, smutně koukám?‘“ divím se.

Ne, ani jednou nemrkne.

Zato já mrkám jako splašená. „Tak... tak já si teda přeparkuju,“ rezignuju a z té představy začnu mírně defibrilovat. Další minuty zpoždění znamenají potenciální minusové body.

„Proboha, nechte to být!“ vyštěkne Ken otráveně, když zaznamená moji grimasu nechuti. „Jste tady nová?“ Pomalu mě sjede zrakem od hlavy dolů.

„Zatím ne, ale ráda bych,“ přiznám nesměle.

S přemýšlivým výrazem a očima přilepenýma na mojí lehce rozpačité tváři usrkává kávu z kelímku. „Hm,“ pronese, pak se zničehonic otočí a na odchodu prohodí přes rameno: „To vysvětluje všechno.“

To vysvětluje všechno? Dělá si legraci? „Mimochodem!“ křiknu za ním a zkřížím prsty za zády. „Taky vám přeju hezký den.“

Ken si mě ale více nevšímá, mizí z parkoviště. Chvilí ještě počkám, aby měl přede mnou řádný náskok, a když se tak stane, upaluju jeho směrem, celá nesvá, abych to stihla jakž takž včas. Na recepci nahlásím svoje jméno a s vyfascovanou cedulkou NÁVŠTĚVNÍK pospíchám k výtahu.

„Jé, počkejte! Prosiím,“ volám a na poslední chvíli vrazím kabelku do škvíry v zavírajících se dveřích. Výtah se zase tiše otevře. S omluvným úsměvem vpadnu dovnitř, ale nepočítám s tím, že se můj nalomený podpatek zakymácí a já s ním. S vyděšeným výkřikem zahučím do něčí automaticky nastavené náruče. Bohužel ale tak nešikovně, že dotyčnému z ruky vyrazím kelímek s kávou. Ta se mu jako na potvoru vyleje přímo do klína.

„Dopr... co děláte!“ zaslechnu.

Ten hlas! Prudce vzhlednu a zrudnu. Ups, Ken z parkoviště. Patrně se zdržel v hale, zatímco jsem stála ve frontě na recepci.

„Vy?“ ujede mu se zlostnou nevírou.

„Ano, já,“ pípnu, „moc mě to mrzí.“

„To snad není pravda,“ pokračuje zuřivě navzdory mojí omluvě, „vy ale dokážete člověku znepríjemnit den. Podívejte, co jste způsobila! Vypadám, jako bych se potentoval.“

Jeho sdělení vyvolá salvu smíchu mezi ostatními cestujícími. Pohoršeně do nich zabodnu zrak, třebaže mi taky cukají koutky. „J-já vám zaplatím čistírnu,“ slibuju o překot a lovím papírový kapesníček z kapsy kabátu. Jaké štěstí, že jsem ho nestihla posmrkat!

„Nepotřebuju čistírnu, sakra,“ nadává, „je to jen blbý kafe.“

„Opravdu se moc omlouvám,“ mumlám, zatímco mu zběsilými pohyby odstraňuju přebytečnou vlhkost na poklopci, což moji oběť totálně vytočí.

„Nechte toho,“ odstrkuje mi ruce. „Slyšíte? Už jste toho udělala dost. Copak nevidíte, že to jenom zhoršujete?“

„Ach... já... já nechtěla,“ snažím se o celkem zbytečné vysvětlení.

„Pochopitelně!“ zlobí se Ken. „Ještě abyste to udělala schválně!“

Na šestém poschodí se pan náfuca vyvalí ven, aniž by se rozloučil nebo ještě jednou otočil. Já pokračuju se zbytkem výtahového osazenstva do osmého patra. Dívám se na špičky svých bot a je mi nanic. Naštěstí se vlivem uvolněného adrenalinu přece jen zmátořím a svižně zamířím k posezení pro návštěvy, kde už na mě čeká netrpělivě vyhlížející žena. To musí být Jana Irglová, v týdnu jsme spolu telefonovaly. Významně se zadívá na nástěnné hodiny, které ukazují pět minut po deváté, a poznamená: „Dochvilnost nejspíš není vaše silná stránka.“

Zdejší zaměstnanci zřejmě neumějí zdravit. Přizpůsobím se. „To víte – zácpa.“

„Předpokládám, že dopravní,“ rýpne si a já začnu vážně uvažovat o tom, že o tuhle práci vlastně vůbec nestojím.

„No dobře,“ zasměje se a konečně mě přivítá přátelským potřesením rukou, načež vykročí širokou chodbou vyzdobenou abstraktními obrazy k zasedací místnosti, kde má podle všeho probíhat druhé kolo výběrového řízení. To první spočívalo ve vyplnění motivačního

dotazníku, mojí specialitky. „Jak už víte, jsem firemní personalistka a společně se zástupcem ředitele, panem inženýrem Vránou, mám na starosti výběr kandidátů na tuto pozici. Prosím,“ ukáže bradou k židli za podlouhlým konferenčním stolem. „Dáte si kafe?“

„Děkuji, ráda.“

Irglová ho nechá přinést, sama se však neposadí a k mému úžasu se omluví, že se skočí podívat, kde se zdržel pan inženýr Vrána. A pak kdo tu má zpoždění? Přikývnu, a zatímco ji vyprovázím zahloubaným pohledem, chystám si koženou složku se svým životopisem, diplomy a doporučeními z předchozích míst. Po několika minutách nicnedělání si lehce nervózně prohrábnu blond vlasy a dumám, jak na zástupce ředitele zapůsobit a zanechat co nejlepší dojem. Irglová si mě už stoprocentně zaškatulkovala. No nic, uvidíme. A protože jsem od dětství mlsoun, posilním si sebevědomí čokoládovou sušenkou, kterou jsem vyfasovala k napěněnému cappuccinu. Křup, křup, pár neposedných drobků mi padá do klína – na moji béžovou sukni! – a odtud na okraj židle. Se zaúpením vstanu a můžu si vykroutit krk, jak si obhlížím boky a vlastní zadek, abych zkontrolovala, jestli jsem si neudělala čoko šmouhu. Hm, myslím že ne, jenže si příliš pozdě všimnu jednoho kousku na měkkém polstrování a rovnou si na něj sednu. Opět vystřelím na nohy a znovu se zběsile otáčím za svým pozadím a ještě po něm šmátrám dlaní, abych případnou škodu napрави-la. Samozřejmě tím všechno jen zhorším. Hergot, to byl nápad vzít si na pohovor světlou sukni!

A právě tento okamžik si Irglová vybere k návratu. Za ní se do místnosti hrne vysoký ramenatý muž – Ken z parkoviště a výtahu! Počastuje mě pohledem, pod nímž by zamrzlo i peklo a kterým mi předává jasnou zprávu: „Raději se nebudeme ptát, co tu provádíte. U vás je možné snad úplně všechno...“

„Paní Foltýnová,“ pronese personalistka omluvně, „je nám líto, že to tak dlouho trvalo, pana inženýra Vrání,“ ukáže na šklebícího se nadřízeného, „potkala menší nepříjemnost.“

Naprázdno polknu. Ta nepříjemnost jsem (byla) já. Kávový flek na jeho kalhotách je stále vlhký a dost ošklivě se vyjímá zblízka i na dálku. „Zajisté,“ zrudnu a v duchu si říkám, že není větší smolařky než mě. Syndrom Bridget Jonesové mě provází celým životem a asi se ho jen tak nezbavím.

„Tak prosím, můžeme začít,“ řekne inženýr Vrání sarkasticky a směrem k Irglové dodá, že už měl tu čest se s mojí maličkovostí seznámit. Za jakých okolností vynechá. Díkybohu.

Nanovo polknu a zabořím se do židle. Zrovna si připadám jako ubohá hrdinka z béčkového románu. Je mi jasné, že s touhle prací počítat nemusím. Není třeba, abych se snažila víc, než je bezpodmínečně nutné.

Po úvodním monologu ze strany Irglové a všeobecných otázkách týkajících se mého studia a praxe v oboru pohovor nabírá příslovečných obrátek.

„Poslední tři roky jste byla na volné noze,“ konstatuje bez valného zájmu Vrání alias Ken. Už dole na parkovišti

pravděpodobně věděl, že se ještě potkáme, hajzlík jeden!
„Co vás k tomu přimělo?“

Psychická nestabilita, dvě nevydařená IVF, rozpadající se manželství. „Osobní problémy.“

Oba se na mě upřeně zadívají, nečekali odpověď napřímo, bez vytáček. Neunikne mi, že Vrána zabloudí pohledem k mému CV a očima vyhledá kolonku STAV. Rozvedená a bezdětná. Přesně tak, jsem vztahová troska bez řádné rodiny a zázemí. Mám jen osmdesátiletou nemocnou matku s alzheimerem, která dožívá v pečovatelském domě.

„A covid, pochopitelně,“ přidám po chvilce uvažování. „Během pandemie se mi obtížně hledala stálá práce.“

„Chápu,“ odpoví Vrána na půl úst.

„Ze svého posledního pracovního místa jste odešla sama?“ zajímá se Irglová a listuje papíry. „Máte moc hezký posudek.“

Ne, vyhodili mě. Nedodržovala jsem termíny odevzdání, často jsem v práci chyběla kvůli zdravotním potížím a celkově na mě bylo zbla spolehnutí, ale posudek psal ředitel a ten byl můj kamarád ze střední. Vzhledem k mým předchozím vynikajícím výkonům přimhouřil oko. Dlouhá léta jsem patřila k firemní špičce a třikrát získala ocenění Nejlepší zaměstnanec roku. Ta – k nelibosti mých kolegů – obnášela i vysokou peněžní odměnu. „Děkuji. Byla jsem propuštěna... řekněme na základě vzájemné dohody,“ přiznám – krátce a výstižně, rozhodnutá držet se pravdy co nejvíce.

Irglová přikývne, že rozumí, a její pozdější „ozveme se vám“ zní mým uším jako umíráček.

Svůj neúspěch se rozhodnu zajíst ve zdejší kantýně. Na výběr mám ze tří lákavých meníček, přesto si poručím obyčejný kuřecí sendvič s kolou. Dokonale si zaplácnu žaludek, ale co už. Položím tácek s jídlem na nejbližší volný stůl a s hlubokým výdechem „to jsem pos...“ se svalím na židli. Dnes vážně není dobrý den. Možná to bude tím datem, uplynuly totiž dva roky ode dne, kdy zemřela babička Ester. Zároveň se blíží i půlroční výročí od rozvodu s Jindrou.

Obtěžkána chmury se zakousnu do sendviče a dovolím myšlenkám, aby zabrouzdaly hloub do minulosti. Jedna z prapůvodních příčin našeho uspěchaného rozchodu byla nezdárná snaha o založení rodiny. Tři roky přirozenou cestou, protože jsme si nechtěli připustit, že bychom měli nějaký problém, a dva roky pomocí IVF, jemuž předcházelo základní vyšetření. Hormonální profil jsme měli oba v pořádku, genetiku taky, Jindrův spermioqram vyšel ukázkově, výsledky laparoskopie ohledně průchodnosti vejcovodů mi dopadly na jedničku, potvrdila se však endometrióza. Po jejím operativním odstranění neexistoval důvod, proč by mimotělní oplodnění nemělo vyjít. Ale nevyšlo, někomu prostě není shůry dáno. Po posledním pokusu a plánované hysterektomii, kdy jsem po fyziologické stránce definitivně ztratila šanci stát se matkou, šlo naše manželství od desíti k pěti.

Myslela jsem, že se situace změní po tom, co jsem po babiččině smrti přišla s návrhem na adopci či pěstounství.

Na myšlenku náhradního rodičovství mě přivedl právě její životní příběh. Jenže Jindra mi přichystal překvapení. „Příliš pozdě, Kamilo, chci se rozvést,“ oznámil mi bez příkras a přiznal, že už nějakou dobu udržuje známost s nějakou Věrou, veterinářkou s vlastní praxí a luxusním bytem, do níž se bezhlavě zamiloval a u níž našel po letech trápení duševní klid a útočiště. Jinými slovy nový domov. Jindrovo nečekané doznání mě zastihlo nepřipravenou. Vlastně mě šokovalo natolik, že jsem před ním seděla s očima a pusou dokořán jako úplný trotl. Následná několikahodinová zpověď mi dvakrát nepřidala. Polínko se přikládalo k polínku a z táborového ohně byl najednou neuhasitelný požár. Jindra byl k nezastavení. Veškeré jeho měsíce potlačované emoce a pocity si razily cestu ven jako buldozer. Moje touha po dítěti ho prý příšerně stresovala! Počítání plodných dnů, měření vaginální teploty, ovulace zakončená povinným sexem, podpurná cvičení podle Ludmily Mojžíšové, dodržování zdravé stravy, neustálé kontroly a odběry u specialisty na klinice, to VŠE ho ničilo a ubíjelo.

Já jsem to samozřejmě neviděla, nebo spíš nechtěla vidět. Sice jsem Jindru považovala za despota, který ráno stěží odpoví na můj pozdrav, ale pořád jsem si myslela, že mě má rád a že po společném dítěti touží. Jak jsem se mýlila! Dávno jsme se jeden druhému odcizili. Oba na tom máme nezanedbatelný podíl viny, ne že ne, ale to už nezměním. Vztah, v němž se objeví nevěra, nemá tak jako tak cenu, víceméně není co zachraňovat. Důvěra je fuč stejně jako láska.

V dalších měsících šlo všechno ráz na ráz. Rozvod, finanční vyrovnání, slovní přestřelky, křik z Jindrovky strany, pláč z její strany, výčitky na obou stranách. Zkrátka hodně ošklivá záležitost, která mě totálně semlela. Časem jsem začala trpět silnými úzkostmi a postupně se propadala do stále hlubší deprese. Ani nevím, jak jsem se zvládla vystěhovat z Jindrova rodného domu u Prahy do zděděného bytu po babičce v malostranské ulici Úvoz. Kolikrát jsem pak za dlouhé dny a týdny neviděla nikoho jiného než kurýra donáškové služby. A to ještě z okna pokoje. Až na doporučení obvođačky jsem navštívila psychiatra. V domnění, že se moje emoční situace podobající se jízdě na horské dráze zlepší, jsem bez větších obstrukcí přistoupila na léčbu antidepresivy, ale zlepšení se nedostavilo, aspoň ne hned. Moje tělo si na pravidelný přísun chemie, lépe řečeno uměle vytvořeného serotoninu, muselo teprve zvyknout. Po necelém čtvrtroce konečně přišel zlom a mně se fyzicky i psychicky ulevilo. Teď už se bez „zázračných tabletek“ obejdu, ale kdoví kdy se mě zmocní další panický záchvat, kdy budu zápasit o každý nádech, kdy zase budu mít pocit, že se mi srdce rozskočí od neidentifikovatelného strachu.

„Úzkost je boj na celý život, jakmile si vás jednou najde, už se jí jen tak nezbavíte,“ upozornila mě doktorka Medková, moje laskavá psychiatrička, a mimo jiné dodala, že je nutné se s panickou atakou naučit žít a akceptovat ji jako svoji nedílnou součást. Jako takovou kamarádku, která mě jednou za čas navštíví a pozlobí. I proto stále docházím na její individuální terapie spojené se cvičením

takzvané všímavosti. Tímhle způsobem se snažím řešit svoji nenaplněnou touhu po dítěti, rozchod s partnerem i dětství po boku přestárých, nepřilíš akčních rodičů. Špatnou zprávou ovšem je, že spouštěčem ataky může být prakticky cokoliv, třeba Věřino těhotné břicho. Pa-nebože, když jsem se od známé dozvěděla, že se můj bývalý manžel stane otcem, probrečela jsem tři balíčky papírových kapesníků a pomýšlela na skok z okna, ale hned další den jsem si slíbila, že se svojí sebelítosti nepoddám a začnu nový život. Život, v němž se zaměřím na přítomný okamžik podle rad Eckharta Tolleho. Život, v němž udělám všechno, co jsem doposud nemohla, protože to někdo nechtěl nebo se to z nějakého důvodu nepatřilo.

Pořídila jsem si kočku z útulku, nechala se ostříhat na mikádo, které by se mému ex nelíbilo, navštívila institut estetiky za účelem liftingu obličeje, odpověděla na pár pracovních inzerátů přesahujících moji profesní kvalifikaci marketingové odbornice – dobrá, dneska to nevyšlo, ale příště se třeba zadaří, a po večerech se pustila do čtení Juliiných deníků. Ty jsou mým dědictvím po babičce Ester a spolu s odhaleným tajemstvím, že jsem ve skutečnosti biologickou vnučkou její sestry-dvojčete Soni a německého důstojníka Wolfa Hoffmanna, patří když už ne mezi důležité, pak aspoň velké mezníky mého života.

Hlasité cinkání příborů o talíře mě vrátí do reality dne. Zahledím se na hodiny na stěně. Blíží se poledne, obědové přestávky jsou v plném proudu. K nevíře, že jsem tu úvahami o minulosti ztvrdla tak dlouho. Nejvyšší čas zvednout kotvy.

DRUHÁ KAPITOLA

ROZHOVOR O BUDOUCNOSTI

středa 15. března 1939

Sláva, den se překloupí k večeru. Spěch a zmatek v žižkovských ulicích postupně opadá. Rodiče se z krejčovství vrátí s lítostí v očích, avšak s povzbudivým úsměvem na rtech a s ubezpečením, že všechno bude dobré, možná ne dnes, možná ne zítra, ale jednou určitě. Můj osmnáctiletý bratr Samuel si vezme jejich vlídná slova k srdci, se Zojkou hraje v kuchyni vrhcáby, Davídek – benjamínek rodiny – jim nad hlavou vrže housličkami starou ukolébavku, celá scéna působí na první pohled všedně, jako by Hitlerův vpád byl jen vybočením z jinak obyčejného dne. Táta se přidává do jejich spolku, chce si uvařit černý čaj a já nechám babičku Máju, aby si v klidu pohovořila s mámou. Je vidět, že se vzájemně potřebují. Mateřské pouto je pojí silně a bezpodmínečně. To je zřejmé i o něco později, když se všichni shromáždíme v obývacím pokoji. Zojka se vyhoupne na široký okenní parapet, naše oblíbené místo s výhledem do ovocného sadu, a se vzrušeným zadržáváním se rozvykládá o tom, co se venku dělo, nic nezamlčuje, společný výlet ani pozdější neúspěch s nákupem potravin pro páteční sabat.

Výsledkem je, že se začnou probírat dopady dnešní okupace.

„Tady stojí,“ táta poklepe na článek *Večerníku Národních listů*, který si koupil cestou z práce, „že Třetí říše převzala správu nad hlavním městem rychle a bez odporu a že se má s okamžitou platností jezdit po pravé straně. No nevím, s tím budou potíže, tramvajové koleje se musejí nejdříve přestavět.“

„Co je mi do kolejí,“ mávne rukou máma, jako by odháněla dotěrnou mouchu, „raději bych věděla, jak se celá tahle mizérie dotkne Židů.“

Táta zatřepe prsty, aby poukázal na to, že se jedná o značně horké téma. „Miláčku, tohle jsme spolu probírali několikrát. Stačí se podívat na to, co se děje v Německu!“

Zojka se sveze dolů na koberec a začne tlouct pěstmi o zem. Byla by z ní skvělá herečka. „Proč, proč, proč?“ křičí na celé kolo. „To není fér! Co jsme komu udělali? Já jsem Židovka asi tolik jako sportovkyně.“

V duchu záúpím. Vzhledem k tomu že Zojka žádný sport nedělá a nikdy nedělala a je jí zatěžko jít i na krátkou procházku, znamená to, že Židovkou není. Tohle by před našima říkat neměla, táta je pak smutný ještě týden.

„Jakube, nepřeháněj,“ řekne babička Mája suše. „Žádná kaše se nejl tak horká, jak se uvaří.“

„Možná,“ zaváhá táta. „Bohužel pro nás Němci neposuzují opravdovost víry, nýbrž příslušnost k rase.“

Zojka zbystří. „K jaké rase?!“ diví se upřímně. „Copak jsem nějaký pes nebo kočka?“

„Zojko!“ okřikne sestru Samuel, načež zatahá Davídka za ucho, protože se dloube v nose.

„Jen ji nech.“ Tátův mrzutý výraz hovoří za vše. „Všichni se musíme podívat pravdě do očí, nejenom Zojka. Němci mají stupnice na třídění lidí podle barvy vlasů a očí, právě podle zmiňované rasy.“ Neklidnými prsty si pročísne vlasy, na skráních už lehce prokvetlé. „Dozvěděl jsem se to od jednoho rabína, který utekl do Prahy po anšlusu z Rakouska.“

„Já o tom vím,“ praví babička Mája a s lehce otráveným výrazem pokrčí rameny.

Babiččina odpověď ve mně vyvolá zmatek. Opravdu by mě zajímalo, zda její klid značí lhostejnost nebo úplnou ignoraci. „Babi,“ zoufám si, v hlase slyšitelnou frustraci, „jak vůbec dokážeš být takhle netečná a usměvavá?“

„A proč bych neměla?“ otázka se s laškovným mrknutím oka. „Němci jsou jako psi, kteří štěkají, ale nekoušou. Stěží si troufnou na něco víc, než co už...“

„V tom se právě pleteš,“ vyvede ji z omylu táta, než stačí dokončit větu. „Hitler si troufne na ledacos. Zatím dostal, co chtěl. Rakousko. Sudety. Teď má Prahu. Další v hledáčku je Polsko. Možná dokonce i Sovětský svaz.“

„Je to šílenec.“ Zojka vyskočí na nohy a začne na místě poskakovat. „Šílenec.“

„Měli jsme emigrovat, dokud byl čas. Do Anglie,“ naváže táta a vyčítavě jukne po mámě, která se jako by schoulí do sebe.

Samuel mu s okamžitou pohotovostí odporuje: „Ne, tati, do Palestiny, Země zaslíbené.“ Po svých slovech se

natočí jako při modlení směrem na východ k Jeruzalému. Protože Jeruzalém je naše Mekka. „Tam budeme po tisíci letech exilu konečně žít v šalomu. V míru,“ řekne a zasvěceně mluví dál: „Ústředna pro židovské vystěhovalectví by nám poskytla víza ze dne na den.“

Táta ho podle všeho nevnímá. Drbe se ve vrabčím hnízdě na hlavě a oči mhouří usilovným přemýšlením. „Možná bych měl promluvit se starým Taussigem. Jeho otec a mladší bratr hospodaří v New Yorku. On sám se s rodinou nikam nechystá, na to je mu ta jeho několika-millionová vila na Vinohradech příliš cenná, aby ji tu nechal napospas chamtivým okupantům, ale pomoc mi myslím neodmítne. Rozhodně ne výměnou za náš majetek.“

„Cože?“ zhrozí se babička s dlaní na nesouhlasně sešklebených ústech. „Máš na mysli výměnou za tenhle byt a tvou dílnu?“

„Ano, maminko, slyšíš dobře,“ usměje se na ni laskavě.

Samuela však trápí něco jiného než případná ztráta rodinného majetku. „Tati, ty bys rád za oceán?“ uchechtne se ironicky. „Tak Taussigovi prosím vyříd, že potřebujeme minimálně osm lodních lístků a dále stejný počet zfalšovaných pasů a legitimací,“ predikuje. Na každý pád mi tím připomene Jirku Gregoru, mého miláčka, a jeho úvahu o nutné emigraci českých Židů do zahraničí. Hovoří o tom pokaždé, když máme schůzku. Sama už nevím, co si myslet. Jediné, co vím, je, že se mi ze všech těch řečí točí hlava. Odjezd – nebezpečí – Anglie nebo Amerika. Nikde jsem pořádně nebyla, nejdále tak akorát v Plzni u kamarádky z dětství. Stěží si dokážu představit, jak to

vypadá za hranicemi, daleké končiny znám pouze z obrázků a cizojazyčných filmů v biografu. Sním o cizině, to ano, ale u snění mé představy a touhy končí.

„To by se zařídit dalo, Same,“ zabrblá táta. „Doklady jsou to nejmenší, co mě trápí...“

„Já půjdu ráda, když půjdou všichni,“ oznámím rodičům a na potvrzení svých slov obejmu mámu kolem útlého pasu. „Jakmile by se situace zklidnila, a to jednou musí,“ řeknu rozumně, „vrátili bychom se zpátky do Prahy.“ Máma mě s váhavým pokrčením ramen pohladí po vlasech. Její doteky jsou hebké a hřejivé a její náruč teplá a konejšivá. U ní se vždycky cítím v bezpečí, hýčkaná a milovaná.

„Ne, nikam,“ ozve se babička Mája nekompromisně. Dokonale mě tím strhne z mého nadýchaného obláčku zpátky na zem. „Tady zůstaneme,“ klepne rukou posetou stařeckými skvrnami do opěrky židle. „Protože tady jsme se narodili, je to i naše vlast.“

Máma vypadá, že nad jejími slovy uvažuje. „Babička má pravdu,“ podpoří ji, opět plna strachu z představy cizí země, cizího jazyka a cizích lidí. „Co bychom dělali v Americe? Nebo v Anglii nebo v Palestině, kde se vedou spory o každý kout pouště? V Praze máme počestnou živnost, celou rodinu, a že není malá, hřbitov v Olšanech, komunitu, vzpomínky. Proč se všeho vzdávat?“

Táta skloní hlavu. „Ano, v Praze máme všechno, ale ztratit můžeme to nejcennější – své životy. Ale jak chcete! Same, Davídku, zapamatujte si jedno – ženy jsou krbem domova, bez nich nás všude čeká zima a hlavně tma.“ To

říká patrně proto, že svíčky, které ztělesňují symbol židovského domova, o šábesu zapaluje žena. Dodržování tohoto zvyku je naší jedinečnou *micvou*. Muž tak dělá pouze případě, že žije osamoceně. Sabat je sám o sobě velký svátek, den odpočinku a v naší rodině i slavnostní rituál, který s láskou dodržujeme. Během dvaceti pěti hodin – od západu slunce v pátek večer až do východu tří hvězd na obloze v sobotu večer – se pro nás zastaví čas. Nepracujeme, nesportujeme, nevaříme, nevyužíváme možnosti moderní doby jako automobily, tramvaje, ale ani rádio nebo elektřinu. Také nám není dovoleno něco kutit nebo kreslit, protože podle židovského náboženského práva zvaného *halacha* by se nemělo nic vytvářet. Většinu volného času trávíme společně. Povídáme si o všedních věcech, hrajeme společenské hry, většinou monopoly, a po obědě si tiše čteme. Pro někoho nuda, ale my jsme zvyklí. Tyto chvílky vzájemného souznění upřímně milujeme a těšíme se na ně.

Táta rezignovaně vzdychne a na hlavu si nasadí černou jarmulku. Jakožto liberální žid ji nosívá o sabatu, při vstupu na hřbitov nebo do synagogy, ale poslední dobou tak činí i doma při běžných činnostech na projev hluboké úcty vůči svému náboženství. „Nástup!“ zavelí předstíraným veselým tónem všem svým potomkům. Vmžiku ho poslechneme a nastoupíme v pořadí, jak jsme se narodili: čili já, Samuel, pak Zoja a Davídek. Holka, kluk, holka, kluk.

„Ode dneška nastávají těžké časy. Přeji si, abyste se vystříhali problémům, hovorům o politice a náboženství

a taky se neúčastnili žádné z případných demonstrací. To platí hlavně pro tebe, Julie,“ hrozí zdviženým ukazovákem, kterým několikrát výstražně zakývá sem a tam jako metronom. „Nezakazuju ti čtení anglických knih, swing, jazzové písně ani krátké sukýnky nad kolena, vím, že jsi bedla se vším všudy, ale nyní si musíš dávat větší pozor na to, co děláš, říkáš a jak se oblékáš.“

Zvednu ruku. „Přísahám.“

„Já taky,“ ozve se obratem Samuel a po něm i Zojka s nejmladším, teprve šestiletým Davidkem.

Táta nás přejede hrdým zrakem. „Jsem na vás pyšný, děti. Dokud zůstaneme jednotní, budeme silní.“

TŘETÍ KAPITOLA

KAMILA

Po dnešním fiasku si otevřu láhev portského a zase jednou nakouknu pod víko krabice s nápisem *Julie Neumanová*. Co se na dně ukrývá? Z mého pohledu celý vesmír. Rádostné i smutné zážitky, Juliino mládí, její život. Vše je zde – přes osmdesát let staré vzpomínky – na dosah. Šest deníků v kožené vazbě, ryze ženské písmo psané modrým inkoustem a nespočet pestrých kreseb. Mezi jednotlivými, vydatně popsanými stránkami jsou podle data pečlivě uloženy dopisy adresované Ester Gregorové. Co vím, babička o ně příliš nestála, ale stejně je se železnou pravidelností nacházela v poštovní schránce. Julie s největší pravděpodobností chtěla, aby po ní něco zůstalo. Od počátku okupace tušila, že tu po sobě možná nic nezanechá. Když se na celou věc podívám s odstupem času, připadá mi to přinejmenším zvláštní. Ty dvě neměly úplně nejvřelejší vztah, jediným jejich pojítkem byl Jirka Gregora, babiččin zesnulý bratr.

O samotné Julii se postupně dozvídám všechno. Většinou psávala obden, jindy na pero nesáhla dva až tři týdny,

řídila se vlastním harmonogramem, patrně podle volna a chuti. Už vím, že měla hodnou maminku a pracovitěho tatínka a tři mladší, povahově různorodé sourozence. Davídek byl podle Juliina popisu plachý hoch, každý ho choval jako v bavlnce. Naproti tomu Zojka se mi jeví jako pěkné kvítko – co na srdci, to na jazyku. Co se týče Samuela... tak ten byl zapálený sionista.

Ještě jednou nalistuju stránku, kde se Julie rozepsala o svých sourozencích. Text zvýraznila rámečkem, což dělala pouze v případě, kdy jí něco přišlo důležité.

Čím dál více mě znepokojuje Davídkova zakřiknutost. Na svůj věk je nepřiměřeně vážný, někdy jako by se ani neuměl smát. A pak Samuel! Od té doby, co podstoupil bar micva, má neustálou potřebu se nějak vyjadřovat a Zojka pomalu, ale jistě kráčí v jeho šlépějích. Oba často říkají a dělají hloupé věci. Jedno jako druhé mě neskutečně mrzí.

Ve svém často obsírném vyprávění se Julie zmiňuje i o dědečkovi Kollerovi. Před okupací si odjel léčit revma k Mrtvému moři, ale už se mu nepodařilo vrátit do protektorátu, jeho dopisy zadržovala cenzura, telefonáty se hned zkraje hovoru přerušovaly, později se dokonce přestaly přepojovat, takže rodina s ním ztratila kontakt. Mohla se pouze dohadovat, kde se po čas války ubytoval nebo z čeho vůbec žil. Předpokládalo se, že zůstal

na Blízkém východě, nabízelo se Jordánsko nebo rovnou Palestina. Dále se ledacos dočítám o jeho ženě – babičce Máje Kollerové, staré mudrlantce s předpotopními názory. Právě její nechuť vycestovat ze země v době nebezpečí odsoudila rodinu Neumanových ke zkáze. Včera jsem přestala číst v nejlepším, takže teď jsem napnutá jako kšandy, abych zjistila, co se stalo dál.

S prvním deníkem v podpaží a sklenkou červeného v ruce se přesunu na gauč. Potěšeně přitom vstřebávám vanilkovou vůni zapálené svíčky na okenním parapetu a poddajnou měkkost deky, do které se zachumlám. To vše umocňuje kouzlo okamžiku. Krátce položím dlaně na kožené desky chránící zažloutlé listy uvnitř, nasávám jejich mírnou zatuchlost, vidím před sebou černoookou krásku Julii, jak ho bere do ruky, jak k němu upíná svoje síly a energii, jak na něm lpí. Nalistuju stránku s březnovým datem a opět se plně ponořím do příběhu. Jako vždy během čtení tu a tam zavřu oči a představuju si, jak jednotlivé scény mohly vypadat.

POTÁPKA JIRKA

březen 1939

Druhý den po okupaci jdu z bezpečnostních důvodů doprovodit Zojku a Davídka do školy. Mě ze studia na Akademii výtvarných umění vyloučili už před týdnem, třebaže jsem během prvního semestru odváděla výbornou práci. Mí profesori nešetřili chválou, předvíдали mi skvělou budoucnost, přesto mi rektor nechal zaslat písemnou výpověď – s okamžitou platností. Ze dne na den jsem přišla o status studentky a musela se nahlásit na úřadu práce. Jako nezaměstnaná teď budu nějakou dobu pobírat podporu, práci si však musím najít co nejdříve. No nevadí, tak nebo onak jsem teď v malování a umělecké činnosti odkázána sama na sebe. Určitě nebudu prvním ani posledním samoukem. Často si vzpomenu na Vincenta van Gogha. Ten začal s kreslením až ve svých sedmadvaceti letech a jak slavným se po své smrti stal. Zůstalo po něm nepřehledné množství maleb, z nichž čerpám inspiraci.

„Julie?“ vyruší mě z rozjímání Davídkův ukňouraný hlásek. V jedné ruce nese učebnice a sešity svázané